

Hand 2:44 En allen, die tot het geloof gekomen en bijeenvergaderd waren, hadden alles gemeenschappelijk; en telkens waren er, die hun bezittingen en have verkochten en ze uitdeelden aan allen, die er behoefte aan hadden; en voortdurend waren zij elke dag eendrachtig in de tempel, braken het brood aan huis en gebruikten hun maaltijden met blijdschap en eenvoud des harten, en zij loofden God en stonden in de gunst bij het gehele volk. En de Here voegde dagelijks toe aan de kring, die behouden werden.

De zondagse eredienst is een vorm van liturgie

Liturgie komt van een grieks woord dat o.m. betekent: een werk verrichten in het algemeen belang; vandaar dat het ook betekent: een tempeldienst vervullen, de godsdienstige verplichtingen vervullen.

In deze definitie valt het gebruik van drie woorden op:

god
dienst
tempel

Om met het laatste te beginnen: voor liturgie is blijkbaar een ruimte nodig: dat kan zijn een gewijde ruimte: een tempel, een gotische kathedraal, een romaanse kloosterkerk, een oosterse basiliek. Toeristen verdringen zich bij de ingang om iets van die gewijde sfeer te proeven. Pelgrimages naar Santiago de Compostella worden weer populair.

Sinds de reformatie is de ruimte niet meer gewijd; er is een beeldenstorm geweest; en wat mensen vroeger beleefden in de sacrale ruimte, dat beleven ze voortaan in het woord. De liturgie wordt sober; het sacrament staat niet langer centraal; het gaat om het woord. Je zou kunnen zeggen dat het Woord de ruimte is van de liturgie. Vandaar de nadruk op de preek.

Maar in beide gevallen: in de meer sacramentele beleving van liturgie als in de dienst van het woord gaat het om godsdienst, een dienst aan God.

Nu duiken daar allerlei problemen op, want we hebben het enerzijds over een **onzichtbare** werkelijkheid, anderzijds over een werkelijkheid die wel degelijk door mensen wordt ervaren. Noem het de dieptedimensie van ons bestaan.

Liturgie viert die andere dimensie. Liturgie **is** een ontmoeting met God. In de liturgie zien we soms, even het vergezicht van het Rijk Gods.

We gaan dan ook niet naar de kerk omdat wij gelovig zijn, en daarom onze plichten vervullen, nee we gaan naar de kerk omdat God in ons gelooft. Dat moeten we nooit uit het oog verliezen: God neemt het initiatief: Hij heeft het eerste woord. Elk woord van ons is ant-woord. God heeft het eerste woord; en ons leven is, als het goed is, antwoord op Gods woord.

Er zijn drie bewegingen in de liturgie waar te nemen:

1. de beweging van ons naar God toe: we komen uit de wereld, en we bereiden ons voor op de ontmoeting met God; we zijn stil, we nemen even afstand, we denken na over de week die achter ons ligt, en proberen dat te beoordelen in het licht van Gods bedoeling met ons leven. We zeggen ons verdriet, onze onmacht en onze verbijstering in het Heer ontferm U, en we geven uitdrukking aan onze dankbaarheid, **omdat** God zich ontfermt, in de lofzang, het gloria.

2. dan de ontmoeting met God in de ruimte van het woord: we laten ons verlichten door wat we horen: de lezingen, de preek; de ontmoeting komt tot een hoogtepunt door de viering van de sacramenten; bij de doop is het God die een mens bij z'n naam noemt; en bij de viering van brood en wijn is het de Heer zelf die ons uitnodigt aan zijn tafel. Ook hier: in de ontmoeting met God is Hij het die het initiatief neemt, níet wij!

3. tot slot de terugkeer vanuit de ontmoeting met God tot de wereld waarin we leven. We weten ons gezegend, en we proberen van daaruit in de wereld iets te laten zien van wat we zelf ervaren hebben, zodat 'de wereld' misschien in ons iets ziet van Gods bedoeling met ons. Dat is de ware gods-dienst, de liturgie houdt niet op bij de kerkdeur.

Deze drie bewegingen worden begeleid door muziek. Zingen maakt gelukkig; door de psalmen en gezangen komen we uit op een dieper gebied in ons zelf, 't gevoelsgebied. Soms kan een gezang ons nog meer raken dan een gebed of een mooie preek. Dat is goed, dat mag.

Dit over de **bedoeling** van de liturgie.

Maar nu over de vraag: hoe **ervaren** wij het? We komen een paar problemen tegen, waarvan ik alvast drie wil bespreken:

- mensen vinden de liturgie te kaal; er zijn veel woorden, maar er gebeurt niks
- je voelt geen gemeenschap; je kent de mensen niet, jongeren ontbreken
- de taal is te verheven, te ver weg.

Daar moeten we het met elkaar over hebben, over hoe we het ervaren; mij valt op dat het voor veel mensen makkelijker is om te zeggen wat ze niet aanstaat, dan om te zeggen hoe het nu wél moet. Ook heb ik soms de indruk dat mensen in de kerk passief vermaakt willen worden, als gingen ze naar een voorstelling. Of de Albert Heyn-kerk: is er wat van mijn gading bij. Ook al zit je in de kerkbanken: liturgie vraagt van iedereen een uiterste inspanning, voorbereiding om wat daar eigenlijk allemaal gaat gebeuren. Een consumptieve houding brengt ons niet dichterbij God, integendeel.

Wanneer gebeurt er wat: er wordt wel eens gezegd: als het weer oorlog wordt, dan gaan de mensen wel weer naar de kerk; in elk geval is het zo dat een gemeenschappelijk ervaren onheil de gemeenschap dichter bij elkaar brengt.

En ook: een gemeenschap ervaar je pas, wanneer je je met die gemeenschap verbindt; wanneer je dus geregeld naar de kerk gaat, en je interesseert voor je medemensen; dat is niet voorbehouden aan ouderlingen, diakenen en de predikant;

maar het klopt: in een liturgie gebeurt niks wanneer de mensen die er zitten los zand zijn. En dat is vandaag de dag het grote probleem: mensen worden steeds meer individu, d.w.z. los van de gemeenschap. Maar tevens is dat de grote uitdaging: omdat het niet meer vanzelfsprekend is dat je deel uitmaakt van de gemeenschap, moet je er dus *moeite* voor doen; geloven in je eentje is een kort leven beschoren;

Dan de taal: moet alle taal populair en alledaags zijn? Als taal ons wil meevoeren naar diepere lagen van ons bestaan, dan wordt het poëzie. Gedichten kunnen mensen raken. Liturgische taal is poëtische taal. Juist het vreemde kan mensen activeren; als liturgie uit hapklare brokken bestaat, die je ook zelf kunt verzinnen, waarom zou je dan nog zo'n liturgie vieren. God zelf is steeds anders, verrassend anders dan onze denkbeelden; iets van dat andere mag wat mij betreft tot uitdrukking komen in de dienst

Graag zou ik praten over:

- herkennen we ons in de **bedoeling** van de liturgie;
- hoe **ervaren** we liturgie; m.a.w. herkennen we in de zondagse eredienst iets van de bedoeling zoals ik die geschetst heb?

I.Frénay

31 maart 2026